અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

[૨૦૧૪] ૧૨ એસ.સી.આર. ૫૫૩

અનિલ તે જગન્નાથ રાણાના પુત્ર અને અન્ય

વિ.

રાજેન્દ્ર તે રાધાકિશન રાણાના પુત્ર અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૬૦૪/૨૦૧૪)

ડિસેમ્બર ૧૮, ૨૦૧૪

[ન્યાયમૂર્તિઓ અનિલ આર. દવે અને કુરિયન જોસેફ]

લવાદ અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬: કલમ ૧૧(૬) – એકવાર ન્યાયિક સત્તામંડળ પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ ન મોકલવાનો નિર્ણય લે છે, અને સદર નિર્ણય આખરી બની જાય છે, ત્યારબાદ મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ કલમ

૧૧(૬) હેઠળનો માર્ગ બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર માટે ઉપલબ્ધ રહેતો નથી – રેસ જ્યુડિકાટા.

અપીલ મંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. પ્રસ્તુત કેસમાં, લવાદ માટેની કલમના અસ્તિત્વ અંગેના વાંધા છતાં, દાવાની સુનાવણી કરવાની તેની હકૂમતમાં જ હોવાનો દિવાની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ આખરી બની ગયેલ હતો. ત્યારબાદ, બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર દ્વારા મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની કલમ ૧૧(૬) હેઠળની હકૂમતનો આશ્રય લઈ શકાય નહીં. આવા કિસ્સામાં રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત પણ લાગુ પડશે. [ફકરો ૧૪] [પ૬૧–ઈ]

સત્યધ્યાન ઘોષાલ અને અન્ય વિ. દેવરાજિન દેબી (શ્રીમતી) અને અન્ય એ.આઇ.આર. ૧૯૬૦ એસસી ૯૪૧: ૧૯૬૦ એસ.સી.આર. પ૯૦; હોપ પ્લાન્ટેશન્સ લિ. વિ. તાલુક લેન્ડ બોર્ડ, પીરમેડ અને અન્ય (૧૯૯૯) પ એસ.સી.સી. પ૯૦: ૧૯૯૮ (૨) સપ્લિ. એસ.સી.આર. પ૧૪; ડૉ. સુબ્રમણ્યન સ્વામી વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૧૪) પ એસ.સી.સી. ૭પ: ૨૦૧૪ (૧) એસ.સી.આર. ૩૦૮; સુરજીત સિંહ અને અન્ય વિ. ગુરવંત કૌર અને અન્ય ૨૦૧૪ (૯) સ્કેલ ૭૬૮ – પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

કેસ લો સંદર્ભ:

૧૯૬૦ એસ.સી.આર. પ૯૦	ફકરો ૧પ	પર આધાર રાખવામાં આવેલ

૧૯૯૮ (૨) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૧૪ ફકરો ૧૬ પર આધાર રાખવામાં આવેલ

૨૦૧૪ (૧) એસ.સી.આર. ૩૦૮ ફકરો ૧૭ પર આધાર રાખવામાં આવેલ

૨૦૧૪ (૯) સ્કેલ ૭૬૮ ફકરો ૧૭ પર આધાર રાખવામાં આવેલ

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન : સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૬૦૪/૨૦૧૪.

આર્બિટ્રેશન એપ્લિકેશન નં. ૧૨/૨૦૧૩ માં હાઇકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર એટ બોમ્બે, ઔરંગાબાદ ખાતેની બેન્ચના તારીખ ૨૮.૦૩.૨૦૧૪ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તાઓ તરફથી વિવેક સી. સોળશે, સી.જી. સોળશે.

સામાવાળા તરફથી અમોલ બી. કરંડે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ કુરિયન દ્વારા આપવામાં આવેલ.

ન્યાયમૂર્તિ કુરિયન: ૧. પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

૨. એકવાર ન્યાયિક સત્તામંડળ ધ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલિયેશન એક્ટ, ૧૯૯૬ (જે હવે પછી "સદર અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૮(૧) હેઠળ તેની સમક્ષ પડતર રહેલ તકરારને લવાદ સમક્ષ મોકલવાનો ઇનકાર કરતો નિર્ણય લે છે અને સદર નિર્ણય આખરી બની ગયેલ હોય, ત્યારે શું

ત્યારબાદ કાર્યવાહીના બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની હકૂમતનો આશ્રય લઈ શકે કે કેમ, તે આ કેસમાં વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો પ્રશ્ન છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૩) નું કાર્યક્ષેત્ર પણ એક આનુષંગિક મુદ્દો છે.

૩. અપીલકર્તાઓ મહારાષ્ટ્રના ઔરંગાબાદ ખાતેના સિવિલ જજ સિનિયર ડિવિઝનની ફાઇલ પરના સ્પેશિયલ સ્યુટ નં. ૨૧૧/૨૦૦૯ માં પ્રતિવાદી નં. ૧, ૨, ૩ છે. દાવો એક ભાગીદારી પેઢી, એટલે કે, મેસર્સ રાણા સાહેબરામ મન્નુલાલ અને અન્ય ત્રણ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ છે. તકરાર મુખ્યત્વે ભાગીદારીના વ્યવસાયને લગતી છે. નીચે મુજબની રાહતો માંગવામાં આવેલ છે:

> "(એ) વાદીઓનો સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ ખર્ચ સહિત હુકમનામા કરવા મહેરબાની કરશો;
>
> (બી) વાદીઓને મેસર્સ એસ.એમ. રાણા (રાણા સાહેબરામ મન્નુલાલ) ના નામ અને શૈલી હેઠળની નોંધાયેલ ભાગીદારી પેઢીના માન્ય ભાગીદારો તરીકે જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો અને વધુમાં એવું પણ જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે, વાદીઓ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ ૮૧ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૨૪૦ અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ ૫ હે. ૮૫ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૨૩૭ અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે શ્રણાપુર મુકામે આવેલ ૧ એકર ૩૪ આર માપની જમીન ગટ નં. ૯૭/૨

અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે ગામ તીસગાંવ મુકામે આવેલ ૧ હે. ૧૪ આર માપના ગટ નં. ૧૨૧ અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે ગારખેડા મુકામે આવેલ ૫.૩૦ આર માપની જમીન ગટ નં. ૧૭/૨ પૈકીના પ્લોટ નં. ૧૨ ના માલિકો અને કબજેદારો છે અને વધુમાં એવું પણ જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે સદર મિલકત ભાગીદારી પેઢીની માલિકીની છે અને વાદીઓ નોંધાયેલ પેઢીના માન્ય ભાગીદારો હોવાના નાતે સદર મિલકતના માલિકો અને કબજેદારો છે અને એવું પણ જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે વાદીઓ સદર મિલકતોમાં તેમના સંબંધિત હિસ્સાના માલિકો છે.

(સી) એવું જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે ગામ દહેગાંવ મુકામે આવેલ ૮૧ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૨૪૦ ના સંબંધમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૨ ની તરફેણમાં કરી આપવામાં આવેલ નોંધણી નં. ૩૯૪૨/૨૦૦૭ ધરાવતા તારીખ ૧.૮.૨૦૦૭ ના નોંધાયેલ વેચાણ ખતો અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે ગામ દહેગાંવ મુકામે આવેલ ૨ હે. ૮૨ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૨૩૭ ના સંબંધમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૭ ની તરફેણમાં કરી આપવામાં આવેલ નોંધણી નં. ૪૫૦૬/૨૦૦૭ ધરાવતો તારીખ ૬.૯.૨૦૦૭ નો નોંધાયેલ વેચાણ ખત અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે શરણાપુર મુકામે આવેલ ૨૦ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૯૭/૨ ના સંબંધમાં પ્રતિવાદી નં. ૨

દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૧ ની તરફેણમાં કરી આપવામાં આવેલ નોંધણી નં. ૪૩૧૮/૨૦૦૭ ધરાવતો તારીખ ૩૦.૭.૨૦૦૭ નો નોંધાયેલ વેચાણ ખત, શરૂઆતથી જ રદબાતલ અને શૂન્ય છે અને વાદીઓ પર બંધનકર્તા નથી.

(ડી) એવું જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે ગારખેડા મુકામે આવેલ જમીન ગટ નં. ૧૭/૨ પૈકીના ૫૮૪.૩૬ ચો.મી. માપના પ્લોટ નં. ૧ ધરાવતી પ્રતિવાદી નં. ૪ દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ મિલકત અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૪ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ ૧૨ એ. ૭ ગું. માપની જમીન ગટ નં. ૧૮૬ અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે શરણાપુર મુકામે આવેલ પ્રતિવાદી નં. ૩ ના નામે ૨૫ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની અને પ્રતિવાદી નં. ૫ ના નામે ૨૫ આર ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૫૬ અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ તારીખ ૨૫.૪.૨૦૦૭ ના નોંધાયેલ વેચાણ ખત નં. ૧૭૮૧ હેઠળ પ્રતિવાદી નં. ૩ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ ૩૫ આર માપની જમીન ગટ નં. ૨૧૩ અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ વાદી નં. ૧ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ ૪ એ, ૧૫ ગું. ના ક્ષેત્રફળ સુધીની અને પ્રતિવાદી નં. ૧ ના નામે ૪ એ, ૧૫ ગું. ના ક્ષેત્રફળ સુધીની જમીન ગટ નં. ૧૮૫ અને જિ. ઔરંગાબાદ તા. ગંગાપુર ખાતે દહેગાંવ મુકામે આવેલ પ્રતિવાદી નં. ૫ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ

૮ એ. ૨૨ ગું. માપની જમીન ગટ નં. ૧૬૭/૨, અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે રહીમપુર મુકામે આવેલ પ્રતિવાદી નં. ૫ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ ૬ એ માપની જમીન ગટ નં. ૬ અને તા. અને જિ. ઔરંગાબાદ ખાતે મુસ્તફાબાદ મુકામે આવેલ પ્રતિવાદી નં. ૪ ના નામે ખરીદવામાં આવેલ ૪૧૯ ચો.મી. માપનો જમીન પ્લોટ નં. ૧૬ એ ભાગીદારી પેઢીની મિલકત છે. કારણ કે સદર મિલકતો ભાગીદારી પેઢીના જોડાણ અને આવકમાંથી ખરીદવામાં આવેલ છે અને તેથી, એવું જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે, સદર મિલકતો ભાગીદારી પેઢી એટલે કે મેસર્સ એસ.એમ. રાણા (રાણા સાહેબરામ મન્નુલાલ) ની માલિકીની છે.

(ઇ) પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૭, તેમના નોકરો, તેમના સંબંધીઓ, તેમના એજન્ટો અથવા તેમના વતી દાવો કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ સામે કાયમી મનાઈહુકમ જારી કરીને પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૭ ને દાવાવાળી મિલકતો હસ્તાંતરિત કરતા અને તેના પર ત્રાહિત પક્ષનો હિત સંબંધ ઊભો કરતા કાયમી ધોરણે અટકાવવા મહેરબાની કરશો.

(એફ) જથ્થાબંધ કેરોસીન ડીલર્સ લાઇસન્સ નં. ૨૦/૮૮ અન્વયે ભાગીદારી પેઢી મેસર્સ એસ.એમ. રાણા (રાણા સાહેબરામ મન્નુલાલ) મારફતે ચલાવવામાં આવતા જથ્થાબંધ કેરોસીનના વ્યવસાયમાંથી છેલ્લા ત્રણ વર્ષનો નફો વાર્ષિક ૧૮% વ્યાજ સહિત પ્રતિવાદી નં. ૧, ૨ અને ૩

પાસેથી વસૂલ કરવા મહેરબાની કરશો અને તે પ્રતિવાદી નં. ૧, ૨ અને ૩ પાસેથી વાદીઓને અપાવવામાં આવે.

(જી) વાદીઓની તરફેણમાં અન્ય કોઈ યોગ્ય અને ન્યાયસંગત રાહત મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશો."

૪. પ્રતિવાદીઓ/અપીલકર્તાઓએ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યને લાગુ પડતી ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮[1] (જે હવે પછી "સદર સીપીસી" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૯એ હેઠળ હકૂમતના અભાવે દાવો કાઢી નાખવા માટે અરજી દાખલ કરેલ હતી કારણ કે ભાગીદારી ખતમાં લવાદ માટેની જોગવાઈ સમાવિષ્ટ હતી અને તેથી તકરારોનો ઉકેલ સદર અધિનિયમની શરતો અનુસાર લાવવાને પાત્ર હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રતિંવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલ અરજી, હકીકતમાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૧) હેઠળની અરજી તરીકે ગણવાની હતી. વાદી દ્વારા તેનો વિરોધ કરવામાં આવેલ હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે વાંધાને માન્ય રાખેલ અને ઠેરવેલ કે તકરારની સુનાવણી કરવી તે કોર્ટની

[1] "૯એ. જ્યાં દાવામાં વચગાળાની રાહતને લગતી અરજીની સુનાવણી વખતે, હકૂમત સામે વાંધો લેવામાં આવે ત્યારે તેવા મુદ્દાનો કોર્ટ દ્વારા પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે નિર્ણય કરવા બાબત.– (૧) આ કોડમાં અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદામાં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જો કોઈ દાવામાં સ્ટે, મનાઈહુકમ, રીસીવરની નિમણૂક દ્વારા અથવા અન્યથા કોઈ વચગાળાની રાહત આપવા અથવા વચગાળાની રાહત આપતો હુકમ રદ કરવા માટે કરવામાં આવેલ કોઈ અરજીની સુનાવણી વખતે, દાવાના કોઈ પણ પક્ષકારો દ્વારા આવા દાવાને દાખલ કરવાની કોર્ટની હકૂમત સામે વાંધો લેવામાં આવે, તો કોર્ટ વચગાળાની રાહત આપતો હુકમ મંજૂર કરતા અથવા રદ કરતા પહેલા આવી અરજીની સુનાવણી વખતે હકૂમત અંગેના મુદ્દાનો પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે નિર્ણય કરવા આગળ વધશે. આવી કોઈ પણ અરજી કોર્ટ દ્વારા બને તેટલી ઝડપથી સાંભળવામાં આવશે અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં દાવાની સુનાવણી સુધી મુલતવી રાખવામાં આવશે નહીં.

(૨) પેટા–કલમ (૧) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, આવી કોઈ પણ અરજીની સુનાવણી વખતે, કોર્ટ તેના દ્વારા હકૂમત અંગેના પ્રાથમિક મુદ્દાનો નિર્ણય બાકી હોય તે દરમિયાન, તેને જરૂરી જણાય તેવી વચગાળાની રાહત આપી શકશે".

હકૂમતની અંદર હતું અને, તેથી, કાયદા હેઠળ તેને લવાદ સમક્ષ મોકલવાની જરૂર નહોતી.

૫. દાવો આગળ ચાલ્યો. પક્ષકારોએ તેમના તમામ સાક્ષીઓને તપાસેલ છે.

૬. આમ હોવા દરમિયાન, અહીંના સામાવાળાઓએ ભાગીદારી ખતની શરતો મુજબ લવાદની નિમણૂકની માંગણી કરતા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ આર્બિટ્રેશન એપ્લિકેશન નં. ૧૨/૨૦૧૩ માં હાઇકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર એટ બોમ્બેના મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિનો સંપર્ક કરેલ હતો. અરજીના ફકરા–૪ માં, નીચે મુજબ જણાવવામાં આવેલ છે:

> "૪. અરજદારો વધુમાં જણાવે છે અને રજૂઆત કરે છે કે, આંક–બી તરીકે અંકિત અને સામેલ કરેલ તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૦૮ ના ભાગીદારી ખતના ખંડ ૬ મુજબ, ભાગીદારો વચ્ચે એવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું કે જો ભાગીદારીના વ્યવસાયના સંચાલનના સંબંધમાં અથવા અન્ય કોઈ પણ બાબત, કારણ અથવા વસ્તુના સંબંધમાં ખતની કોઈ પણ શરતો અને બોલીઓના અર્થઘટન, અમલ અથવા અમલીકરણના સંબંધમાં તેમની વચ્ચે કોઈ તકરાર ઊભી થાય, તો તેને ભાગીદારો દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવેલ વ્યક્તિના લવાદ સમક્ષ મોકલવામા આવશે જેનો નિર્ણય આખરી અને તમામ પક્ષકારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ પર બંધનકર્તા રહેશે."

૭. અને વધુમાં અરજીના ફકરા–૯ માં, નીચે મુજબ જણાવવામાં આવેલ છે:

"૯. અરજદારે આ આર્બિટ્રેશન એપ્લિકેશનના વિષયવસ્તુને સ્પર્શતી પ્રસ્તુત અરજી સિવાય, આ નામદાર કોર્ટ સમક્ષ અથવા નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ ઓફ ઇન્ડિયા સમક્ષ અન્ય કોઈ પિટિશન, અરજી અથવા અન્ય કાર્યવાહી દાખલ કરેલ નથી. તેમ છતાં, અરજદારો એ જાહેર કરવું જરૂરી માને છે કે અરજદારોએ વિદ્વાન સિવિલ જજ જુનિયર ડિવિઝન ઔરંગાબાદ સમક્ષ જાહેરાત અને અન્ય રાહતો માટે એક દિવાની દાવો દાખલ કરેલ છે જેનો રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૨૦૧૪/૨૦૧૨ છે અને જેનો જૂનો સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૨૧૧/૨૦૦૯ હતો જે હજુ ન્યાયનિર્ણય માટે પડતર છે. જો કે, દાવાના વિષયવસ્તુમાં કેટલાક ત્રાહિત પક્ષકારોનો પણ સમાવેશ થાય છે અને તેથી એકમાત્ર લવાદની નિમણૂક માટેની પ્રસ્તુત અરજી મંજૂર કરવામાં તે અવરોધરૂપ બનશે નહીં. અરજદાર જ્યારે અને જે સમયે જરૂરી હોય ત્યારે દાવાઅરજીની નકલ રજૂ કરવાની પરવાનગી અને છૂટ માંગે છે."

૮. અહીંના અપીલકર્તાઓએ અરજનો વિરોધ કરેલ હતો. ટાંકીએ તો:

"૭. સામાવાળા નં. ૧ થી ૩ નમ્રપણે રજૂઆત કરે છે કે ૨૦૦૯ થી પક્ષકારો અહીંના અરજદારો/પિટિશનરો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સદર સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૨૧૧/૦૯ (હાલનો આરસીએસ નં.

૨૦૧૪/૨૦૧૨) ચલાવી રહ્યા છે અને હકીકતમાં તેમના પક્ષે એટલે કે વાદીઓનો પુરાવો ઘણા સમય પહેલા બંધ કરવામાં આવેલ છે અને પ્રતિવાદીઓનો પુરાવો ચાલુ છે અને બલ્કે પ્રતિવાદીઓ ઘણું કરીને બીજા થોડા સાક્ષીઓને તપાસ્યા પછી તેમનો પુરાવો બંધ કરવાની તૈયારીમાં છે.

૮. સામાવાળા નં. ૧ થી ૩ જણાવે છે કે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સદર આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળની પ્રસ્તુત અરજી પક્ષકારો વચ્ચે પડતર રહેલ દાવાની કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવા અથવા તેનાથી બચવા સિવાય બીજું કંઈ નથી.

૯. સામાવાળા નં. ૧ થી ૩ નમ્રપણે રજૂઆત કરે છે કે હકીકતમાં અરજદારોએ જે ક્ષણે સદર દાવામાં આ જવાબ આપનાર સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ અરજીનો વિરોધ કર્યો તે જ ક્ષણે લવાદની કલમનો આશ્રય લેવાનો તેમનો અધિકાર જતો કરેલ છે."

૯. હાઇકોર્ટે, વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબ, વાંધાની અવગણના કરી અને નીચે મુજબ ઠેરવેલ:

"૪. સદર અધિનિયમની કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૩) કરાર અન્વયે મુકદ્દમા દરમિયાન લવાદની નિમણૂક કરવાનો બાધ કરતી નથી. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલિયેશન એક્ટ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૩) અને કલમ ૧૧ ને ધ્યાનમાં લેતા, એ યોગ્ય રહેશે કે ભાગીદારી

ખતના ખંડ ૬ અન્વયે, પક્ષકારો વચ્ચેની તકરાર હાથ ધરવા માટે લવાદ તરીકે એક યોગ્ય વ્યક્તિની નિમણૂક કરવામાં આવે."

૧૦. બંને પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળ્યા.

૧૧. અમારા દ્વારા અહીં અગાઉ વર્ણવવામાં આવેલ હકીકતો દર્શાવે છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ અહીંના સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ અરજી કાનૂની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી. ભાગીદારી પેઢી પોતે જ દાવામાં પ્રથમ વાદી છે. પક્ષકારો વચ્ચેની તકરાર એ દાવાનો વિષય છે. બરાબર તે જ કારણોસર, અપીલકર્તાઓએ બાબતને લવાદ સમક્ષ મોકલવાની માંગણી કરેલ હતી. સામાવાળાઓ દ્વારા તેનો વિરોધ કરવામાં આવેલ હતો. જ્યારે દાવો આખરી તબક્કે છે, ત્યારે સામાવાળાઓએ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ લવાદની નિમણૂકની માંગણી કરેલ છે. દિવાની અદાલતનો સંપર્ક કર્યા બાદ અને સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૧) હેઠળ લવાદ સમક્ષ મોકલવાનો વિરોધ કર્યા બાદ અને તે સંબંધમાં કોર્ટનો નિર્ણય આખરી બની ગયેલ હોવાથી, સામાવાળાઓ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ હકૂમતનો આશ્રય લઈ શકે નહીં; તેને ઇશ્યુ એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતનો બાધ નડે છે.

૧૨. આ મુદ્દાનું હજુ બીજું એક પાસું છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૮ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"**૮. જ્યાં લવાદ કરાર હોય ત્યાં પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ મોકલવાની સત્તા.—**(૧) જે ન્યાયિક સત્તામંડળ સમક્ષ એવી બાબતમાં કાર્યવાહી લાવવામાં આવે કે જે લવાદ કરારનો વિષય હોય, તો જો કોઈ પક્ષકાર તકરારના હાર્દ પર પોતાનું પ્રથમ નિવેદન રજૂ કરતી વખતે કે તે પહેલાં તેવી અરજી કરે, તો તે સત્તામંડળ પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ મોકલશે.

(૨) પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત અરજીની સાથે અસલ લવાદ કરાર અથવા તેની યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત કરેલ નકલ સામેલ ન હોય ત્યાં સુધી તેને ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે નહીં.

(૩) પેટા–કલમ (૧) હેઠળ અરજી કરવામાં આવેલ હોય અને ન્યાયિક સત્તામંડળ સમક્ષ મુદ્દો પડતર હોય તેમ છતાં, લવાદની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાશે અથવા ચાલુ રાખી શકાશે અને લવાદનો ચુકાદો આપી શકાશે."

૧૩. સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૧) હેઠળ, જો ન્યાયિક સત્તામંડળ સમક્ષ પડતર રહેલ બાબત લવાદ કરારનો વિષય હોય, તો બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર નિયત સમયની અંદર પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ મોકલવા માટે ન્યાયિક સત્તામંડળને અરજી કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. જો કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૩) એ સ્પષ્ટ કરે છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૧) હેઠળની અરજી અને ન્યાયિક સત્તામંડળ સમક્ષ મુદ્દો પડતર હોવા છતાં, લવાદની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે અથવા ચાલુ રાખી શકાય છે અને લવાદનો ચુકાદો પણ આપી શકાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ન્યાયિક સત્તામંડળ સમક્ષ સદર અધિનિયમની

કલમ ૮(૧) હેઠળની અરજી પડતર હોવા છતાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૩) પક્ષકારોને લવાદની કાર્યવાહી શરૂ કરવા અને ચાલુ રાખવા દેવાની પરવાનગી આપે છે અને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ ચુકાદો પસાર કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૩) હેઠળ માત્ર તે જ અભિપ્રેત છે.

૧૪. પેઢી અને કેટલાક સામાવાળાઓ દ્વારા માંડવામાં આવેલ દાવામાં, લવાદ માટેની કલમના અસ્તિત્વ અંગેના વાંધા છતાં, દાવાની સુનાવણી કરવાની તેની હકૂમતમાં જ હોવાનો દિવાની અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ આખરી બની ગયેલ છે. ત્યારબાદ, બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર દ્વારા મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની કલમ ૧૧(૬) હેઠળની હકૂમતનો આશ્રય લઈ શકાય નહીં. આવા કિસ્સામાં રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત પણ લાગુ પડશે.

૧૫. **<u>સત્યધ્યાન ઘોષાલ અને અન્ય વિ. દેવરાજિન દેબી (શ્રીમતી) અને અન્ય</u>**[2] માં આ સિદ્ધાંતની વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી અને તે નીચે મુજબ પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ છે. ટાંકીએ તો:

> "૭. રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત ન્યાયિક નિર્ણયોને આખરીપણું આપવાની જરૂરિયાત પર આધારિત છે. તે શું કહે છે તે એ છે કે એકવાર કોઈ બાબતનો ન્યાયનિર્ણય થઈ જાય, તો તેનો ફરીથી ન્યાયનિર્ણય કરવામાં આવશે નહીં. મુખ્યત્વે તે અગાઉના મુકદ્દમા અને ભવિષ્યના મુકદ્દમા વચ્ચે લાગુ પડે છે. જ્યારે કોઈ બાબત — પછી ભલે તે હકીકતના પ્રશ્ન

[2] એ.આઇ.આર. ૧૯૬૦ એસસી ૯૪૧.

પર હોય કે કાયદાના પ્રશ્ન પર હોય — નો એક દાવા અથવા કાર્યવાહીમાં બે પક્ષકારો વચ્ચે નિર્ણય કરવામાં આવેલ હોય અને નિર્ણય આખરી હોય, કાં તો એટલા માટે કે ઉપલી અદાલતમાં કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી અથવા એટલા માટે કે અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી, અથવા કોઈ અપીલ થઈ શકતી નથી, ત્યારે બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકારને સમાન પક્ષકારો વચ્ચેના ભવિષ્યના દાવા અથવા કાર્યવાહીમાં તે બાબત પર ફરીથી ચર્ચા કે તકરાર કરવા દેવામાં આવશે નહીં. રેસ જ્યુડિકાટાનો આ સિદ્ધાંત કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૧ માં દાવાઓના સંબંધમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવેલ છે; પરંતુ જ્યાં કલમ ૧૧ લાગુ પડતી નથી ત્યાં પણ, મુકદ્દમામાં આખરીપણું સિદ્ધ કરવાના હેતુથી અદાલતો દ્વારા રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવેલ છે. આનું પરિણામ એ છે કે મૂળ અદાલત તેમજ કોઈ પણ ઉપલી અદાલતે ભવિષ્યના કોઈ પણ મુકદ્દમામાં અગાઉનો નિર્ણય સાચો હતો તે આધાર પર જ આગળ વધવું જોઈએ.

૮. રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત એક જ મુકદ્દમામાં બે તબક્કાઓ વચ્ચે પણ એ હદ સુધી લાગુ પડે છે કે અદાલત, પછી ભલે તે ટ્રાયલ કોર્ટ હોય કે ઉપલી અદાલત હોય, તેણે અગાઉના તબક્કે કોઈ બાબતનો એક રીતે નિર્ણય કર્યો હોય તો તે પક્ષકારોને તે જ કાર્યવાહીના અનુગામી તબક્કે તે બાબત ફરીથી ઉઠાવવાની પરવાનગી આપશે નહીં. ...”

૧૬. **<u>હોપ પ્લાન્ટેશન્સ લિ. વિ. તાલુક લેન્ડ બોર્ડ, પીરમેડ અને અન્ય</u>**[3] માં, એવું ઠેરવવામાં આવેલ હતું કે રેસ જ્યુડિકાટાના સિદ્ધાંતનો મૂળભૂત સામાન્ય નિયમ અંતે જાહેર નીતિની વિચારણાઓ પર આધારિત છે. જાહેર નીતિની એક મહત્વપૂર્ણ વિચારણા એ છે કે સક્ષમ હકૂમત ધરાવતી અદાલતો દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલા નિર્ણયો આખરી હોવા જોઈએ, સિવાય કે અપીલ સત્તામંડળો દ્વારા તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવે અથવા તેને ઉલટાવવામાં આવે; અને બીજો સિદ્ધાંત એ છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિને એક જ પ્રકારના મુકદ્દમાનો બે વાર સામનો કરવાની ફરજ પાડવી જોઈએ નહીં, કારણ કે આવી પ્રક્રિયા નિષ્પક્ષતા અને ન્યાયની વિચારણાઓથી વિપરીત હશે.

૧૭. રેસ જ્યુડિકાટા પર ઉપર ચર્ચા કરાયેલા સિદ્ધાંતોને આ કોર્ટ દ્વારા સતત અનુસરવામાં આવેલ છે. અને તે સંબંધમાં તાજેતરના ચુકાદાઓ **<u>ડૉ. સુબ્રમણ્યન સ્વામી વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય</u>**[4] માં અને **<u>સુરજીત સિંહ અને અન્ય વિ. ગુરવંત કૌર અને અન્ય</u>**[5] માં છે. આમ, એકવાર ન્યાયિક સત્તામંડળ પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ ન મોકલવાનો નિર્ણય લે છે, અને સદર નિર્ણય આખરી બની ગયેલ હોય, તો ત્યારબાદ મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ કલમ ૧૧(૬) હેઠળનો માર્ગ બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષકાર માટે ઉપલબ્ધ રહેતો નથી.

---

[3] (૧૯૯૯) ૫ એસ.સી.સી. ૫૯૦.
[4] (૨૦૧૪) ૫ એસ.સી.સી. ૭૫.
[5] ૨૦૧૪ (૯) સ્કેલ ૭૬૮.

૧૮. ખૂબ જ આદરપૂર્વક, જ્યારે દિવાની અદાલત તકરાર પર કાર્યવાહી ચલાવી રહી છે અને જ્યાં સદર અદાલત દ્વારા લવાદ માટે પહેલાથી જ ઇનકાર કરવામાં આવેલ છે ત્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ હુકમ પસાર કરવામાં નિયુક્ત ન્યાયમૂર્તિ સંપૂર્ણપણે ભૂલ કરી ગયેલ છે.

૧૯. તેથી વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે છે. અપીલ રૂ. ૨૫,૦૦૦/– ના ખર્ચ સાથે મંજૂર કરવામાં આવે છે.

દેવિકા ગુજરાલ

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.